

ТЕНДЕНЦІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ*

©2025 ПОЛЯКОВА О. Ю., ШЛИКОВА В. О.

УДК 336.1:352(477)
JEL Classification: H71; H72

Полякова О. Ю., Шликова В. О.

Тенденції диверсифікації доходів місцевих бюджетів регіонів України

Метою статті є дослідження рівня диверсифікації доходів місцевих бюджетів і виявлення тенденцій та особливостей формування доходів за регіонами, а також структурних зрушень воєнного часу. У статті проведено аналіз структури доходів місцевих бюджетів у розрізі регіонів України за 2018–2024 рр., окремо для виявлення впливу шоку повномасштабного вторгнення на формування доходів місцевих бюджетів розглядалися два підперіоди: 2018–2021 рр. та 2021–2024 рр. Дослідження включало аналіз змін часток статей доходної частини бюджетів, а також основних статей податкових та неподаткових надходжень. На досліджуваний період 2018–2024 рр. припало дві критичні події – пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в країну, що потребувало змін у порядку взаємодії між державним та місцевими бюджетами і негативно вплинуло на всю ділову активність в країні. На структуру доходів вплинула зміна порядку перерахування офіційних трансфертів, що призвело до перерозподілу всіх часток. Ключову роль у забезпеченні власних (без урахування офіційних трансфертів) доходів місцевих бюджетів відіграють податкові надходження. Показано, що спостерігається загальна тенденція до зменшення ролі податку та збору на доходи фізичних осіб. Практично відсутні доходи від інвестиційної діяльності місцевої влади. Інвестиції у місцеві проекти можуть сприяти скорішому відновленню економіки регіонів і стабілізації доходів місцевих бюджетів у період повоєнного відновлення. Для загальної характеристики структурних змін, які відбулися у джерелах доходів місцевих бюджетів регіонів був розрахований індекс Херфіндаля-Хіршмана за 16 статтями доходів місцевих бюджетів та за 7 статтями податкових надходжень. Аналіз динаміки індексів показав, що у цілому по регіонах наявна тенденція до посилення диверсифікації, скорочення індексу у 2024 р. становило 1,8 разу від рівня 2018 р. У структурі податкових надходжень була наявна слабка тенденція до концентрації, яка значно посилювалася у 2022–2023 рр., але надалі повернулася до передвоєнного рівня. Зроблено висновок, що для забезпечення більшого рівня диверсифікації і стабілізації доходів місцевих бюджетів необхідною є більша автономія органів місцевого самоврядування, що дозволить їм використовувати наявні можливості та місцеві ресурси. Подальші дослідження мають виявити ті чинники, які визначають рівень диверсифікації, забезпечують стабільність надходжень у кризові періоди і можуть бути активовані органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: диверсифікація, місцеві бюджети, регіони, доходи, податкові надходження.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-4-137-148>

Рис.: 9. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 26.

Полякова Ольга Юрївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач сектора макроекономічного аналізу та прогнозування відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: polya_o@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8207-3198>

Researcher ID: F-3460-2015

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57195496140>

Шликова Вікторія Олександрівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник сектора макроекономічного аналізу та прогнозування відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.shlykova@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3297-4649>

Researcher ID: AAC-3269-2022

Scopus Author ID: 57214931606

* Виконано в межах НДР «Синергетичні ефекти диверсифікації просторового розвитку України» (номер державної реєстрації 0124U000046)

UDC 336.1:352(477)

JEL Classification: H71; H72

Poliakova O. Yu., Shlykova V. O. Trends in the Diversification of Local Budget Revenues in the Regions of Ukraine

The aim of the article is to examine the level of diversification of local budget revenues and to identify trends and characteristics of revenue formation across regions, as well as structural shifts during wartime. The article analyzes the structure of local budget revenues for the regions of Ukraine from 2018 to 2024. To assess the impact of the full-scale invasion on local budget revenue formation, the period was divided into two sub-periods: 2018–2021 and 2021–2024. The study included an analysis of changes in the shares of budget revenue items, as well as major tax and non-tax revenue sources. During the study period of 2018–2024, two critical events occurred – the COVID-19 pandemic and the full-scale invasion of the country, which necessitated changes in the interaction between state and local budgets and had a negative impact on overall business activity in the country. The structure of revenues was affected by changes in the procedure for calculating official transfers, which led to a redistribution of all shares. Tax revenues play a key role in ensuring local budgets' own revenues (excluding official transfers). It has been shown that there is a general trend towards a decrease in the role of personal income tax and levies. Revenues from local government investment activities are practically nonexistent. Investments in local projects can promote a faster recovery of regional economies and the stabilization of local budget revenues during the post-war reconstruction period. To provide a general characterization of the structural changes in the sources of local budget revenues in the regions, the Herfindahl-Hirschman index was calculated for 16 revenue items of local budgets and 7 items of tax revenues. The analysis of index dynamics showed that, overall across regions, there is a trend towards increasing diversification, with the index in 2024 being reduced to 1.8 times the level of 2018. In the structure of tax revenues, there was a weak tendency towards concentration, which significantly intensified in 2022–2023, but subsequently returned to the pre-war level. It was concluded that to ensure a higher level of diversification and to stabilize local budget revenues, greater autonomy of local government authorities is necessary, enabling them to utilize available opportunities and local resources. Further research should identify the factors that determine the level of diversification, ensure revenue stability during crisis periods, and can be activated by local government authorities.

Keywords: diversification, local budgets, regions, revenues, tax revenues.

Fig.: 9. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 26.

Poliakova Olha Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Sector of Macroeconomic Analysis and Forecasting, Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: polya_o@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8207-3198>

Researcher ID: F-3460-2015

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57195496140>

Shlykova Viktoriia O. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow of the Sector of Macroeconomic Analysis and Forecasting, Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.shlykova@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3297-4649>

Researcher ID: AAC-3269-2022

Scopus Author ID: 57214931606

Вступ. Поняття диверсифікації має багато застосувань в економічній науці: від формування портфеля цінних паперів до характеристики експорту й економіки у цілому. В усіх випадках диверсифікація розглядається як засіб зменшення або запобігання ризику. Отже, диверсифікація набуває більшого значення саме у кризові періоди, коли стабільні умови порушені, а невизначеність зростає. Зокрема, до елементів економічного опору, який передбачає адаптацію до мінливого економічного середовища та забезпечення стійкості до кризових ситуацій та шоків, відносять диверсифікацію економіки Г. Єфімова, М. Павлова [1]

Розгортання повномасштабних воєнних дій в Україні призвело до численних катастрофічних, трагічних і кризових наслідків. За підсумками 2022 року, ВВП країни впало на 28,8 %, причому у II кварталі на 36,6 %, і трохи менше (30,6–30,8 %) у 3–4 кварталах [2]. У травні–червні 2022 р., за результатами опитування, наведеними на порталі Дія. Бізнес, 46,8 % підприємств повністю або майже повністю припинили роботу, у вересні таких підприємств вже було

33,8 % опитаних, що свідчило про початок адаптації бізнесу до викликів воєнного часу [3].

Задля підтримки бізнесу і збереження ділової активності Уряд і органи місцевого самоврядування здійснили низку заходів заохочення, включаючи можливість зменшення податкового навантаження, зниження орендної плати тощо, що зменшило податкове навантаження, але й доходи місцевих бюджетів [4]. За даними порталу Опендатабот, на початок травня 2022 р. 26 % з опитаних понад 6 тисяч підприємців скористалися можливістю і перейшли на спрощену систему із зниженою ставкою у 2 % замість 5 %, а загалом цією можливістю скористалися 38,6 тис. компаній та 161,3 тис. фізичних осіб – підприємців [5]. Водночас відбувся перерозподіл міжбюджетних трансфертів, які були частково спрямовані на потреби оборони. Як наслідок, виконання місцевих бюджетів за доходами за 9 місяців 2022 р. складало від 50 до 77 % [6].

У формуванні доходів місцевих бюджетів роль диверсифікації також є стабілізуючою. Своєю чергою, ста-

більність місцевих бюджетів забезпечує функціонування систем життєзабезпечення, виконання програм підтримки, захисту населення та соціально-економічного розвитку регіону, громади. З іншого боку, можливості диверсифікації джерел доходів місцевих бюджетів обмежені законодавчо визначеними рамками. Тому диверсифікація доходів місцевих бюджетів є наслідком, а отже, може слугувати характеристикою дієвості політики органів місцевого самоврядування щодо підтримки і стимулювання бізнесу, відображенням структурних зрушень у економіці регіону, у тому числі внаслідок воєнних дій в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування доходів та раціональності розподілу видатків бюджетів усіх рівнів в умовах воєнного стану привернули увагу багатьох учених.

Роль місцевих бюджетів для розвитку, забезпечення фінансової спроможності і самодостатності громад розглядали Ю. Іванов, О. Іванова, В. Лаптев [7], О. Кириленко [8], наголошуючи на тому, що досягнення самодостатності є запорукою успішного розвитку громад. Особливості фінансової спроможності громад у період воєнного стану аналізували О. А. Шуст та ін. [9], В. Нагайчук [10], Ю. Голинський, В. Нурієва [11].

Питання децентралізації бюджетного процесу в Україні розглядав С. Юшко, зазначивши, що рівень централізації залишається стабільно високим, водночас місцеві податки та збори відіграють позитивну роль у забезпеченні самостійності місцевих бюджетів [12].

На необхідності забезпечення власних джерел надходжень до місцевих бюджетів з позиції фінансової безпеки територіальних громад наголошує М. С. Тис, аналізуючи сумарні дані щодо місцевих бюджетів та проблеми бюджету Львівської області у передвоєнні та перший воєнний роки [13], а також О. А. Шуст та ін. [9].

Зміни у структурі доходів місцевих бюджетів, особливо в умовах воєнного стану, є предметом досліджень широкого кола науковців. М. Крупка та інші, аналізуючи зміни у структурі місцевих бюджетів за 2018–2024 рр., також доходять висновку про необхідність пошуку нових джерел наповнення місцевих бюджетів [14], причому динаміку надходжень ПДФО до місцевих бюджетів пов'язують із масштабною міграцією, припиненням підприємницької діяльності, релокаціями, але також із рішеннями щодо розподілу ПДФО військовослужбовців [14]. Також зміни у структурі доходів місцевих бюджетів у сукупності по країні за 2020–2023 рр. аналізували Т. Кужда та ін. [15], які відзначили виникнення дисбалансів у місцевих бюджетах, що здебільшого пов'язані також з розподілом ПДФО. І. І. Фурик на основі порівняння даних 2019–2023 рр. зазначає зростання ролі ПДФО у доходах місцевих бюджетів, пов'язуючи її із збільшенням заробітної плати військовослужбовцям та підвищенням норми зарахування ПДФО до місцевих бюджетів на 4 в.п. [16].

Значний інтерес до проблем формування місцевих бюджетів виказують останнім часом молоді і майбутні науковці [17–21]. Порівняння обсягів доходів і видатків у передвоєнні та воєнні роки, здійснив Т. А. Коляда та О. С. Альохіною [17], засвідчує недостатність фінансової спроможності територіальних громад під час воєнного

стану. На основі аналізу динаміки фінансової самодостатності територіальних громад О. В. Марценюк та інші дійшли висновку про необхідність розширення повноважень щодо виконання місцевих бюджетів [18]. А. Г. О. Скрипник, В. П. Якименко наголошують на необхідності розвитку інфраструктури і промисловості, що сприятиме збільшенню податкових надходжень [19], роль майнових податків розглядають Л. Юрчишина, Л. Цимбалюк [21].

Переважаюча частина досліджень аналізують структуру доходів місцевих бюджетів за загальною сумою, без виділення окремих регіонів, і, таким чином, не враховується різниця між регіонами, викликана у т.ч. воєнними діями. Водночас залишаються поза увагою науковців питання оцінки різноманіття джерел формування доходів місцевих бюджетів і того, наскільки суттєву роль відіграє таке різноманіття у забезпеченні їх стійкості і незалежності в умовах різноманітних загроз.

Метою дослідження було дослідити рівень диверсифікації доходів місцевих бюджетів і виявити тенденції й особливості формування доходів за регіонами та структурні зрушення воєнного часу.

Дослідження здійснювалося на основі даних про доходи місцевих бюджетів державного порталу бюджету [22] за 2018–2024 рр. у розрізі регіонів України, за позиціями до 4 знаків кодів бюджетної класифікації доходів. Із розгляду було виключено м. Київ, оскільки порядок формування його бюджету (зокрема, зарахування часток загальнонаціональних податків) відрізняється від решти регіонів. Також не розглядалися бюджети т. о. АР Крим та м. Севастополя.

Аналіз базувався на розрахунках часток надходжень різного виду з акцентом на податкові надходження, які становили найбільшу частку, а серед них – на місцеві податки та збори. Крім того, розраховувався індекс Херфіндала-Хіршмана за 16 статтями доходної частини бюджету та окремо за статтями податкових надходжень.

При розрахунку обсягів надходжень на 1 особу постійного населення через відсутність офіційних даних використовувалися розрахункові значення на основі оцінок зменшення кількості населення по регіонах у відсотках до початку 2022 р., здійснених Центром економічної стратегії [23]. При цьому вважали, що кількість населення, яке покинуло центральні та західні регіони у 2022 та 2023 рр. співвідносяться як 2:1, а для регіонів, на території яких відбувалися/відбуваються воєнні дії, як 3:1. Отримані оцінки не можна вважати повністю достовірними, оскільки вони отримані з багатьма припущеннями, але певною мірою вони дозволяють порівняти доходи бюджетів регіонів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Складність виявлення тенденцій насамперед пов'язана з тим, що навіть протягом 2018–2024 рр. бюджетне законодавство зазнавало декількох змін, викликаних як продовженням реформи децентралізації, так і вимогами воєнного часу, що призвело до суттєвих змін у структурі бюджетів усіх регіонів. Тому у дослідженні розглядалися також два підперіоди: 2018–2021 рр. та 2021–2024 рр. У першому підперіоді пандемія COVID-19 також внесла тимчасові корективи у структуру бюджетів регіонів. Проте з точки зору виявлення стійкості бюджетів наявність цього відхилення заслуговує на увагу.

На рис. 1 показані темпи приросту сумарних доходів місцевих бюджетів у розрізі регіонів. Як можна зазначити, за 2018–2021 рр. темпи зміни в усіх регіонах від’ємні, у цілому по Україні темп падіння склав за цей період 10 %. За воєнні роки падіння загальних доходів бюджетів відзначалося лише у регіонах найбільш активних бойових дій.

На рис. 2 показано динаміку доходів місцевих бюджетів, які припадають на одиницю постійного населення, розрахованого як сказано вище. Як можна зазначити, порівнюючи дані двох рисунків, у більшості регіонів відбулося вирівнювання або зростання доходів на одиницю населення не тільки за рахунок зменшення чисельності населення, але й збільшення доходів навіть протягом воєнного часу.

Падіння сумарних доходів місцевих бюджетів у 2018–2021 рр. пояснюється насамперед динамікою офіційних трансфертів по регіонах. Дійсно, відслідковується загальна тенденція зменшення їх питомої ваги, починаючи

з 2019 р. (рис. 3). Але, як зазначає С. Юшко, це здебільшого викликане зміною схеми фінансування деяких державних програм з переходом на пряме фінансування з державного бюджету поза місцеві [10].

У цілому можна вважати, що частка офіційних трансфертів стала більш однорідною, після 2022 р. розкид зменшився. Три викиди, показані на рисунку крапками, відповідають Луганській, Херсонській і Донецькій областям у порядку зменшення. Тому при подальшому аналізі структури доходів місцевих бюджетів офіційні трансферти не враховувалися.

У структурі доходів місцевих бюджетів лівову частку займають податкові надходження (рис. 4), а у структурі власних надходжень (тобто без урахування офіційних трансфертів) їхня частка сягає від 70,3 % (у Херсонській обл. в 2024 р.) до 97 % (у Луганській обл. та Запорізькій обл. в 2022 р.), але через воєнні дії такі дані не можна вважати показовими.



Рис. 1. Темпи приросту/зменшення доходів місцевих бюджетів за 2018–2024 рр.

Примітка: * області упорядковані за даними 2024 р. (періоду). Те саме у наступних рисунках.

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

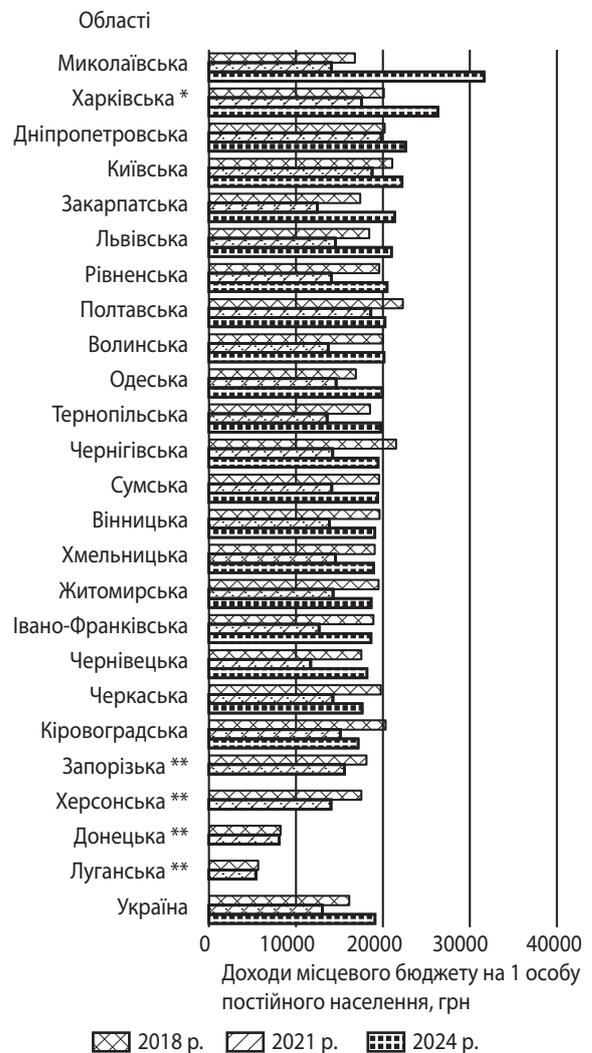


Рис. 2. Динаміка доходів місцевих бюджетів на 1 особу постійного населення

Примітка: * приблизні оцінки; ** надійні дані відсутні.

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

Розкид питомої ваги офіційних трансфертів, %

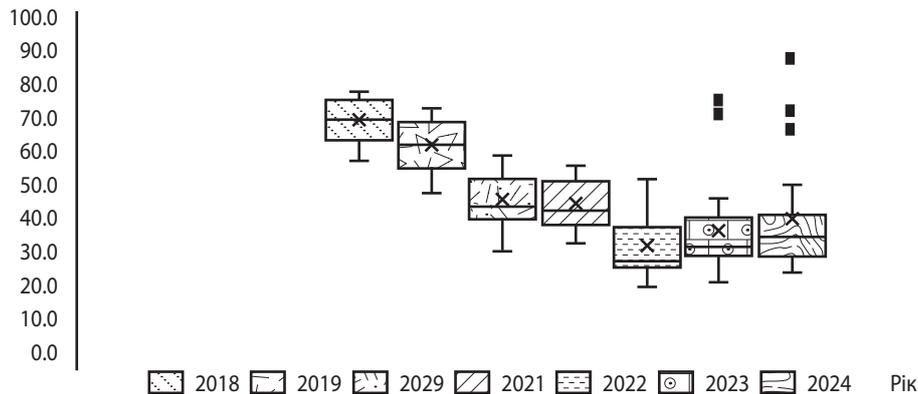


Рис. 3. Динаміка розкиду питомої ваги офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів по регіонах України.

Джерело: побудовано авторами за даними [23]

За весь період найбільше покладалися на податкові надходження у Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Полтавській, Харківській областях, найменше – у Чернівецькій, Закарпатській, Вінницькій, Херсонській областях.

Водночас можна зазначити наявність загальної тенденції у воєнні роки до зменшення питомої ваги податкових надходжень. Лише у Одеській, Полтавській і Тернопільській областях частка податкових надходжень у 2024 р. порівняно з 2021 р. зросла на кілька десятків відсоткового пункту без урахування офіційних трансфертів. У решті регіонів відбулося її скорочення від 0,4 до 19 в.п. Отже, якщо у 2021 р. регіонів, де частка податкових надходжень у власних доходах перевищувала 90 % налічувалося 16, то у 2024 р. їхня кількість скоротилася до 7. Таким чином, можна зазначити слабку загальну тенденцію до більшої диверсифікації доходів завдяки використанню неподаткових джерел. Частково це пояснюється умовами воєнного часу, коли через зменшення та/або неможливість ведення господарчої діяльності податкові надходження обмежуються. Іншою причиною також є запровадження органами місцевого самоврядування програм підтримки бізнесу шляхом зменшення чи тимчасового скасування частини місцевих податків, як, наприклад, у Харкові [24; 25].

З даних рис. 5 видно, що за період 2018–2021 рр. роль неподаткових надходжень у доходах бюджетів знизилася, у середньому на 3,4 в.п, найбільше у Рівненській області – на 9,3 в.п., де у 2018 р. ця частка була найбільшою в Україні – 16,8 %, у Закарпатській (-0,1 в.п.), де вона залишилася майже на тому самому рівні (10,8 %). Також слід зазначити, що у період пандемії у 2020 р. частка неподаткових надходжень зменшилася в усіх регіонах, але потім майже повернулася до передпандемійного рівня. Протягом воєнних років, 2021–2024 рр., питома вага неподаткових надходжень зросла майже в усіх регіонах, за винятком Полтавської (-0,8 в.п.) та Черкаської (-0,4 в.п.) областей, саме у цих областях вона залишається найменшою. Середнє зростання склало 3,4 в.п., за винятком Херсонської обл., де наявний тимчасовий сплеск на майже на 20 в.п. Але навіть за цим

винятком збільшення не є приблизно однаковим для усіх регіонів. Можна виділити три групи: у Чернігівській, Донецькій, Миколаївській областях збільшення було на 9,5–9,8 в.п., у Закарпатській, Житомирській, Київській, Запорізькій, Луганській. Харківській, Сумській областях збільшення склало від 3 до 6,6 в.п., у решті областей воно не перевищувало 2,3 в.п. Різноманіття регіонів у кожній групі говорить про те, що збільшення ролі неподаткових надходжень у воєнний час пов'язано не тільки з тим, чи відбувалися воєнні дії на території регіону, але має системний характер.

У структурі податкових надходжень лівову частку займає податок та збір на доходи фізичних осіб (рис. 6) – майже для усіх регіонів понад 60 %. На динаміку його питомої ваги найбільший вплив здійснило тимчасове збільшення частки місцевих бюджетів до 64 % загальної суми ПДФО, запроваджене у 2022 р., яке продовжується і в наступних бюджетах. Збільшення мало короткостроковий ефект у 2022–2023 рр. За підсумками 2024 р. лише в шести областях питома вага ПДФО зросла порівняно з 2021 р., причому лише Полтавська та Дніпропетровська області не належать до території активних бойових дій. У решті регіонів частка ПДФО в податкових надходженнях зменшилася на 2–5 в.п.

Також слід зазначити зміни у зарахуванні податку на доходи військовослужбовців (та ін. груп) до державного бюджету з осені 2023 р. Дійсно, протягом 2018–2021 рр. питома вага цього податку у сумі ПДФО трохи перевищувала 10 % лише у чотирьох областях – Житомирська, Луганська, Миколаївська та Чернігівська. У 2022–2023 рр. вона сягнула від чверті до третини, а у перелічених областях – половини надходжень від ПДФО. Це призвело до того, що питома вага цього податку у податкових надходженнях збільшилася у ці два роки на 7–15 в.п. Але з 2024 р. майже в усіх областях ситуація повернулася до попередніх цифр. Отже, вважати таке тимчасове відхилення тенденцією не варто.

Суттєві зміни у структурі податкових надходжень пов'язані із збільшенням питомої ваги єдиного податку, яке відбулося в усіх регіонах, причому така тенденція тривала

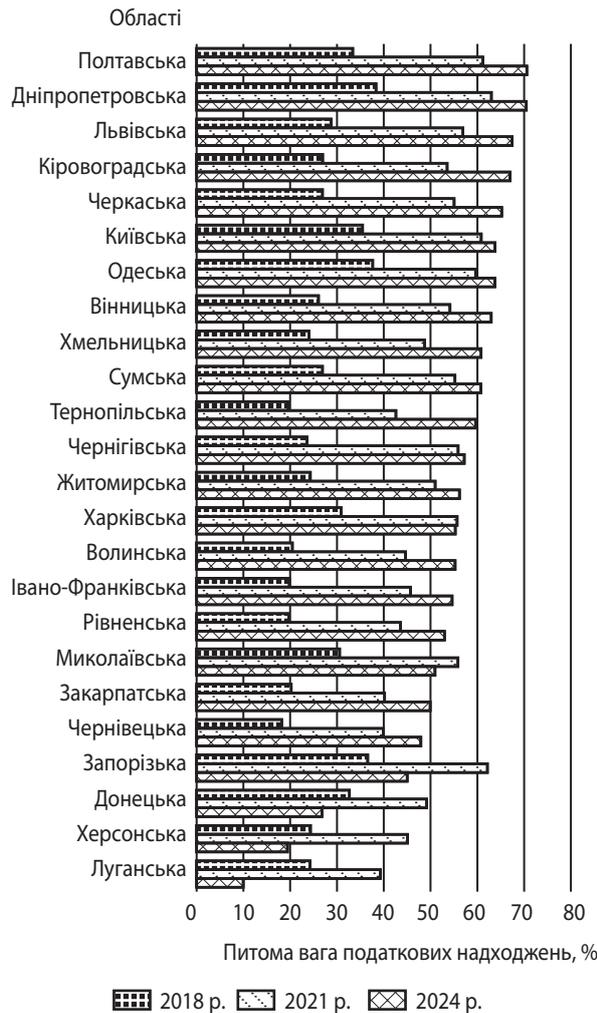


Рис. 4. Питома вага податкових надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

весь розглядуваний період. Збільшення склало від майже 1 до 5,5 в.п., і у 2024 р. питома вага єдиного податку стала більшою за 15 % у 14 регіонах. Найбільшою роль цього податку протягом усього періоду була у Харківській області, де його частка досягла 20,5 % податкових надходжень у 2024 р. Порівняння динамки двох найбільших статей податкових надходжень дозволяє стверджувати, що спрощення оподаткування, яке забезпечується можливістю застосування єдиного податку, дійсно має позитивний ефект для місцевих бюджетів і сприяє розвитку і відновленню функціонування малого бізнесу.

Податки на майно склали у 2024 р. від 3,6 % до 17,8 % податкових надходжень (рис. 8) і є другими за обсягами місцевими податками в усіх регіонах. Найбільшою питома вага цього податку протягом усього періоду була в Одеській, Дніпропетровській і Кіровоградській областях. В усіх регіонах спостерігається падіння ролі цього податку у податкових надходженнях місцевих бюджетів, при цьому падіння відбувалося і у довоєнний період 2018–2021 рр.



Рис. 5. Питома вага неподаткових надходжень у власних (без офіційних трансфертів) доходах місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

Податок на майно став одним з найбільш використовуваних місцевих інструментів стимулювання ділової активності у регіонах, найбільше постраждалих від воєнних дій, тому його падіння у частині регіонів прогнозоване, але у решті регіонів скорочення питомих надходжень відбувалося і у довоєнний період, а проблеми адміністративного характеру (зокрема, неповнота і недосконалість реєстрів) відмічалися і раніше, і тепер [26]. Таким чином, податки на майно залишаються резервом місцевої влади для наповнення бюджету у стабільні часи.

Питома вага внутрішніх податків на товари та послуги у середньому складала 5,4 % і лише у Закарпатській обл. у 2018 р. складала 11,4 % (рис. 9). Загальна тенденція довоєнного часу – скорочення питомих надходжень цієї групи податків у середньому на 1,1 в.п., і лише у Закарпатській і Чернівецькій обл. зменшення було значно більшим – 4 і 3,5 в.п. У воєнні роки на тлі скорочення надходжень від ПДФО роль внутрішніх податків зростає у середньому на 1,4 в.п., що призвело до збільшення порівняно з 2018 р.

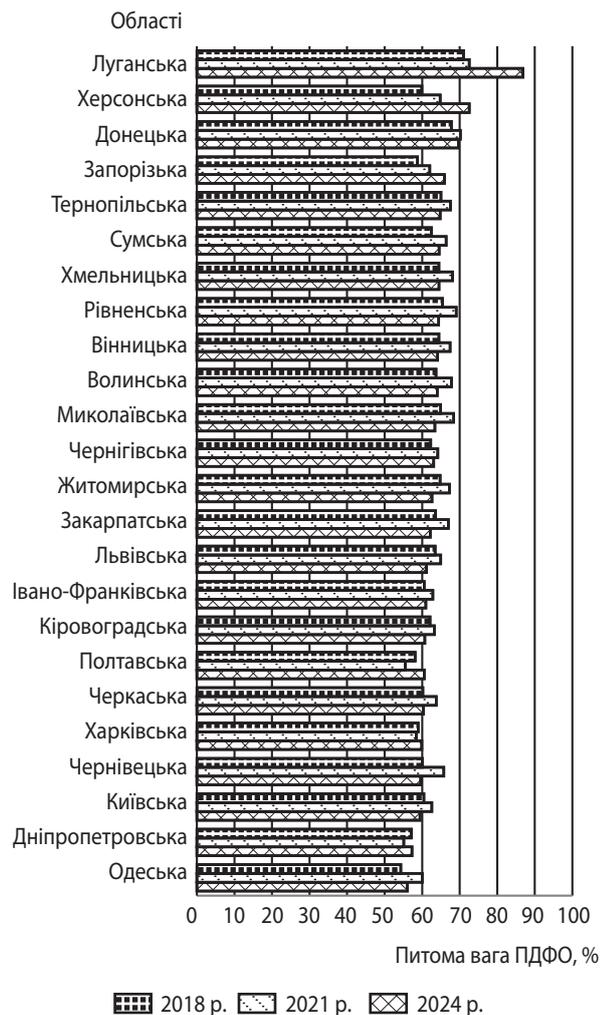


Рис. 6. Питова вага ПДФО у податкових надходження місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

Рентна плата за використання інших природних ресурсів, головним чином рентна плата за використання надр загальнодержавного значення, має у переважній більшості регіонів незначну питому вагу до 1 %, що визначається природними умовами. Найбільші значення вона має для Дніпропетровської (1,0-3,8 %), Полтавської (2,7-8,8 %), Сумської (0,8-2,0 %), Харківської (1,2-3,7 %) областей. Слід зазначити, що найбільші значення спостерігалися у 2022 р., коли ділова активність в усіх регіонах знизилася.

Серед неподаткових надходжень лівову частку, у середньому 70 %, займають власні надходження бюджетних установ, які переважно діляться навпіл між платою за послуги, які надаються бюджетними установами та іншими їх доходами. Загальна тенденція зміни ролі цих надходжень відсутня, але існує певна зворотна залежність між зміною частки у довоєнному та воєнному періодах. Так, у 16 регіонах якщо у 2018–2021 рр. спостерігалася падіння частки, то у період 2021–2024 рр. воно змінилося на більше за абсолютним значенням зростання, і навпаки. Для 8 регіонів тенденція не переривалася, у Вінницькій обл. частка зменшилася, у Волинській, Житомирській, Івано-Франківській,

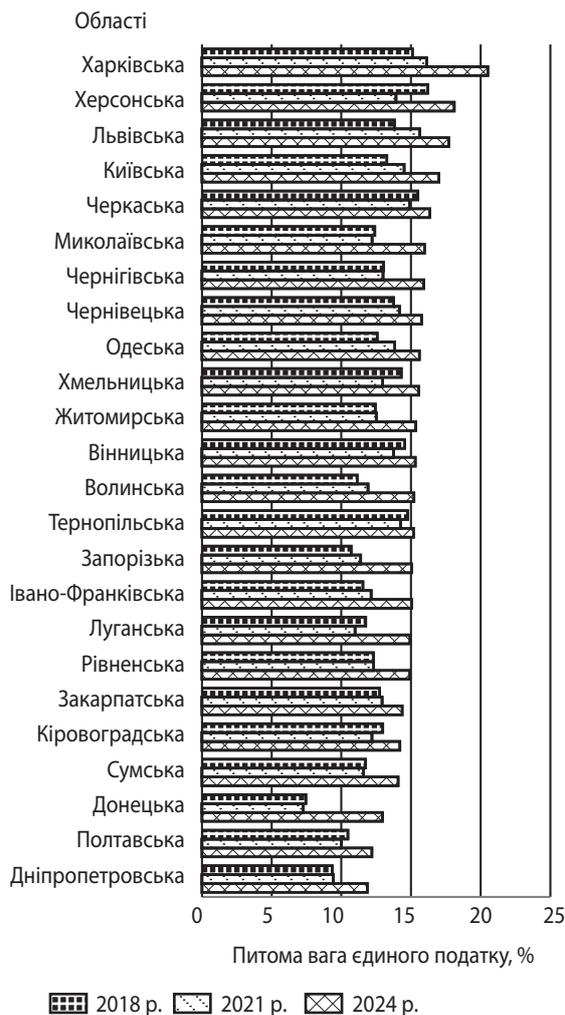


Рис. 7. Питова вага єдиного податку у податкових надходженнях місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

Київській, Львівській, Миколаївській, Тернопільській і Чернівецькій областях – збільшилася. У цілому ж порівняно з 2018 р. у 2014 р. частка власних надходжень бюджетних установ виявилася на 7 в.п. більшою, переважно за рахунок тих регіонів, де вона зростала протягом усього періоду.

Частка адміністративних зборів та платежів мала тенденцію до скорочення майже в усіх регіонах, за виключенням Одеської, Полтавської та Рівненської областей. Варто припустити, що обсяг цих надходжень залежить від кількості населення і стану ділової активності, оскільки саме у регіонах, на території яких відбувалися/відбуваються бойові дії, падіння частки цих доходів є найбільшим.

Найменшу вагу у неподаткових надходженнях мають доходи від власності та підприємницької діяльності, яка також поступово зменшилася за розглядуваний період у середньому на 3 в.п., при цьому однозначного висновку щодо впливу воєнних дій зробити не можна, за виключенням того, що у Дніпропетровській обл. скорочення за 2021–2024 рр. становило 8,7 в.п., а у Харківській – 9,2 в.п. Найбільш показовим є той факт, що протягом 2018-2021 рр. від 40 до 90 % цих надходжень забезпечувалися завдяки розмі-

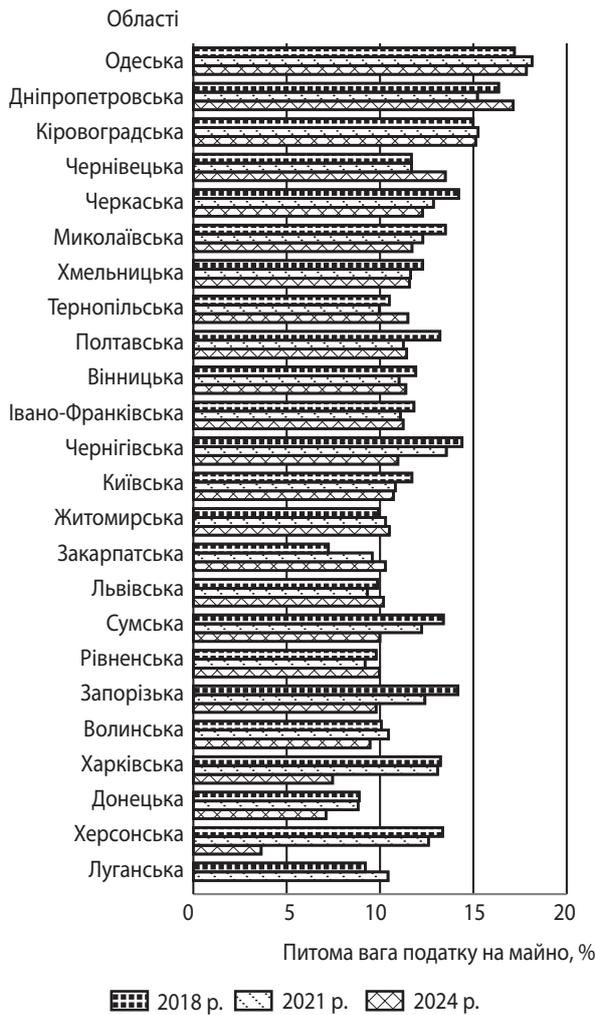


Рис. 8. Питома вага податків на майно у податкових надходження місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

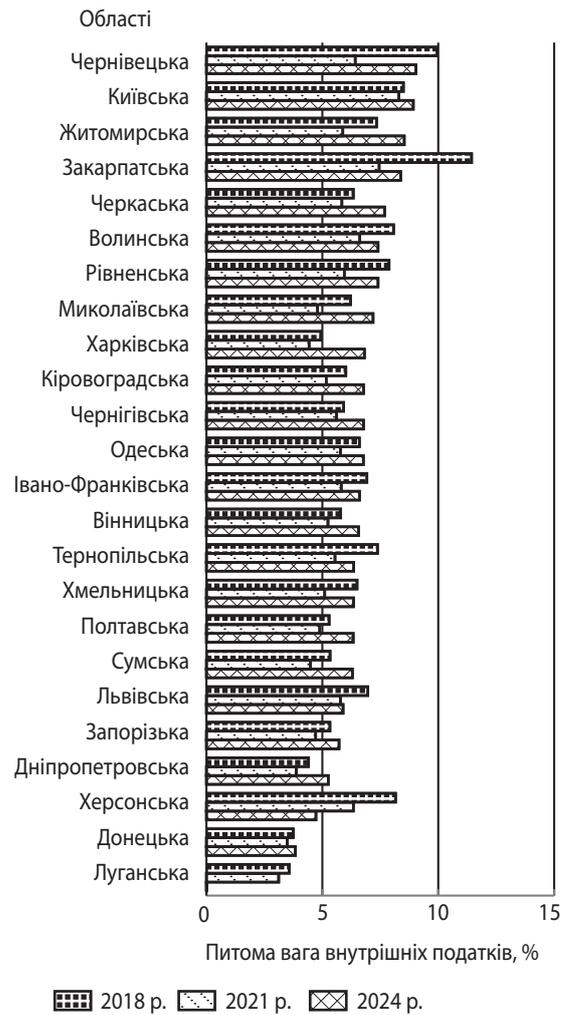


Рис. 9. Питома вага внутрішніх податків на товари та послуги у податкових надходження місцевих бюджетів регіонів

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними [23]

щенню тимчасово вільних коштів. З початком повномасштабного вторгнення такі можливості у більшості регіонів припинилися.

Доходи у вигляді частини чистого прибутку або від участі у капіталі суттєво варіюють по регіонах та по роках. Так, у 2018 р. у 10 регіонах частка цих надходжень перевищувала 7 %, у 2024 р. у 12 регіонах частка перевищила 11 %, при чому Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Херсонська, Черкаська і Чернівецька області були серед лідерів в обох роках. У цілому ж інвестиційна діяльність місцевої влади є доволі слабкою, ймовірно через відсутність достатнього обсягу коштів, і залишається нерозвинутим напрямком забезпечення доходів місцевих бюджетів.

Для загальної характеристики структурних змін, які відбулися у джерелах доходів місцевих бюджетів регіонів були розраховані значення індексу Херфіндала-Хіршмана за 16 статтями доходів місцевих бюджетів (до 1 знаку кодів бюджетної класифікації доходів, включаючи офіційні трансферти), які показано в табл. 1. Відповідно до методи-

ки вирахування індексу (сума квадратів часток, нормована до 10), більші його значення відповідають меншій диверсифікованості, менші значення означають більший рівень диверсифікованості.

Зважаючи на те, що статті доходів місцевих бюджетів не однакові за своїми можливостями, а також різняться за регіонами, неможна встановити однозначних нормативів диверсифікованості. Тому індекс використовувався для порівняння регіонів, а також визначення динаміки диверсифікації доходів для кожного окремого регіону. З даних табл. 1 виходить, що у цілому по регіонах наявна тенденція до посилення диверсифікації, яка спочатку, ймовірно, була пов'язана із змінами у формуванні офіційних трансфертів, але й надалі продовжувалася протягом усього розглянутого періоду. Скорочення у 2024 р. становило 1,8 разу від рівня 2018 р. та 1,13 разу від рівня 2021 р., що підтверджує припущення про роль офіційних трансфертів. Виключення становлять три регіони, значна частина території яких є тимчасово окупованою – Донецька, Луганська і Херсон-

Індекс Херфіндаля-Хіршмана за статтями доходів місцевих бюджетів

Області	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Вінницька	5.19	4.24	3.27	3.17	3.47	3.16	2.86
Волинська	5.95	5.43	3.82	3.67	3.53	3.32	2.87
Дніпропетровська	4.00	3.42	3.07	3.03	3.40	3.22	2.87
Донецька	4.48	3.89	3.25	3.56	4.26	3.98	4.91
Житомирська	5.53	4.63	3.36	3.24	3.82	3.27	2.74
Закарпатська	6.05	5.44	4.11	3.77	3.52	3.29	2.95
Запорізька	4.19	3.75	3.14	3.11	3.73	3.54	3.59
Івано-Франківська	6.15	5.37	3.72	3.51	3.31	3.10	2.92
Київська	4.23	3.67	2.93	2.97	3.44	3.07	2.72
Кіровоградська	5.34	4.49	3.24	3.27	3.25	3.03	2.91
Луганська	5.51	4.86	3.76	4.05	4.31	6.11	7.86
Львівська	4.94	4.10	3.14	3.07	3.64	3.24	2.92
Миколаївська	4.87	4.30	3.40	3.34	4.15	3.38	2.87
Одеська	3.83	3.77	2.95	2.96	3.34	3.06	2.84
Полтавська	4.48	3.49	2.93	2.78	3.03	3.04	2.91
Рівненська	5.99	5.53	3.85	3.78	3.51	3.33	3.04
Сумська	5.25	4.33	3.24	3.26	3.57	3.18	2.80
Тернопільська	6.24	5.21	3.69	3.71	3.43	3.20	2.95
Харківська	4.82	4.06	3.13	3.08	3.42	3.10	2.92
Херсонська	5.41	4.71	3.51	3.52	4.13	5.43	5.52
Хмельницька	5.52	4.59	3.33	3.36	3.54	3.16	2.88
Черкаська	5.26	4.46	3.13	3.14	3.43	3.15	2.85
Чернівецька	6.22	5.60	4.06	3.76	3.27	2.91	2.66
Чернігівська	5.64	4.53	3.21	3.14	3.59	3.10	2.68

Джерело: розраховано авторами за даними [23]

ська, де можливості місцевих бюджетів вкрай обмежені, а тому відбувається концентрація доходів на кількох статтях. Розбіжності у рівнях диверсифікації доходів між регіонами скоротилися, а саме, якщо у 2018 р. різниця між найбільшим та найменшим індексом становила 2,39 пунктів, то у 2024 р. (за винятком трьох згаданих вище регіонів) різниця скоротилася до 0,93 пункту. Слід зазначити, що тенденція диверсифікації тимчасово переривалася у 2022 р., що є реакцією на шок повномасштабного вторгнення.

Зважаючи на головну роль податкових надходжень у формуванні доходів місцевих бюджетів, також було здійснено оцінку їх диверсифікації за 7 позиціями податкових надходжень (до 2-го знаку кодів бюджетної класифікації доходів). Розраховані значення індексу Херфіндаля-Хіршмана показано в табл. 2. З даних таблиці випливає, що протягом 2018–2021 рр. була наявна слабка тенденція до концентрації, що узгоджується з даними аналізу вище. У 2018 р. середній індекс становив 4,81 (4,15–5,71), у 2021 р. – 5,16 (4,34–6,11). Шокові події 2022–2023 рр. значно поси-

лили концентрацію податкових надходжень в усіх регіонах, але у 2024 р. рівень диверсифікації повернувся до рівня, трохи меншого за передвоєнний – 5,09 (4,62–7,72). Найвищі рівні концентрації знову пов'язані з активними бойовими діями, у Луганській обл. концентрація нарощувалася протягом усього періоду і є найвищою, із значним відривом за нею слідує Донецька та Херсонська області. Таким чином, можна стверджувати, що місцеві бюджети за 2 роки адаптувалися до воєнних умов щодо забезпечення податкових надходжень з урахуванням тих заходів, які здійснили органи місцевого самоврядування задля збереження ділової активності.

Висновки. За результатами дослідження можна зазначити, що виявлення тенденцій диверсифікації доходів місцевих бюджетів значно ускладнене декількома обставинами. По-перше, на досліджуваний період 2018–2024 рр. припало дві критичні події – пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в країну, що потребувало змін у порядку взаємодії між державним та місцевими бюджетами

Таблиця 2

Індекс Херфіндаля-Хиршмана для податкових надходжень місцевих бюджетів

Області	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Вінницька	5.05	5.19	5.28	5.34	6.09	5.66	5.09
Волинська	4.77	5.24	5.24	5.36	6.32	5.95	5.13
Дніпропетровська	4.81	4.95	4.98	4.94	5.14	5.23	4.62
Донецька	5.62	5.78	5.70	6.11	7.41	7.61	5.85
Житомирська	4.91	5.09	5.12	5.24	6.61	6.08	4.83
Закарпатська	4.69	5.02	5.16	5.25	6.36	5.99	5.01
Запорізька	4.62	5.02	5.12	5.01	6.17	6.15	5.31
Івано-Франківська	4.42	4.57	4.90	4.81	5.56	5.16	4.71
Київська	4.62	4.94	4.91	4.95	5.69	5.31	4.76
Кіровоградська	4.77	4.80	4.80	4.92	5.45	5.08	4.76
Луганська	5.71	5.75	5.89	5.86	7.97	8.56	7.72
Львівська	4.89	5.18	5.18	5.18	5.98	5.53	5.01
Миколаївська	5.11	5.29	5.40	5.47	7.01	6.15	4.96
Одеська	4.15	4.78	4.83	4.88	5.63	5.11	4.69
Полтавська	4.36	4.54	4.72	4.34	4.72	4.95	4.67
Рівненська	4.98	5.19	5.31	5.43	6.24	5.89	5.03
Сумська	4.76	5.02	5.15	5.21	6.00	5.68	5.00
Тернопільська	5.04	5.21	5.30	5.40	6.07	5.69	5.14
Харківська	4.52	4.66	4.78	4.49	5.39	5.08	4.66
Херсонська	4.66	4.93	5.03	5.16	6.73	7.22	5.86
Хмельницька	5.03	5.21	5.27	5.42	6.29	5.76	5.08
Черкаська	4.72	4.92	4.92	5.02	5.66	5.39	4.74
Чернівецька	4.47	4.87	5.04	5.15	5.86	5.21	4.65
Чернігівська	4.80	4.87	4.92	5.00	6.20	5.91	4.92

Джерело: розраховано авторами за даними [23]

і негативно вплинуло на всю ділову активність в країні. Тому дослідження диверсифікації має обмежені результати, а виявлення тенденцій означає не стільки часовий вимір, скільки загальні структурні зсуви, які мали місце в усіх чи більшості регіонів.

Податкові надходження відіграють ключову роль у забезпеченні власних (без урахування офіційних трансфертів) доходів місцевих бюджетів. Причому спостерігається загальна тенденція до зменшення ролі податку та збору на доходи фізичних осіб.

Водночас практично відсутні доходи від інвестиційної діяльності місцевої влади. Останні роки можливості інвестування були критично обмежені у зв'язку з воєнними діями у країні. Проте у період повоєнного відновлення інвестиції місцевої влади у місцеві проекти можуть сприяти і скорішому відновленню економіки регіонів, особливо тих, де велися активні бойові дії, і стабілізації доходів місцевих бюджетів.

Для забезпечення більшого рівня диверсифікації доходів місцевих бюджетів необхідною є більша автономія

органів місцевого самоврядування, що дозволить їм використовувати наявні можливості та місцеві ресурси.

Подальший напрям дослідження буде спрямовано на виявлення тих чинників, які визначають рівень диверсифікації, забезпечують стабільність надходжень у кризові періоди і можуть бути активовані органами місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Iefimova G., Pavlova M. Territorial communities under martial law: economic resistance to strengthen the independence of Ukraine. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. No. 3. P. 177–185.

DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-24>

2. Зміна обсягу валового внутрішнього продукту за 2022 рік // Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/ind_vvp/ivvp_22_ue.xls

3. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні 2022 року // Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-opytuvannia-u-veresni>
4. Ватаманюк-Зелінська У. З., Іванків В. О. Формування дохідної частини місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану. *Інноваційна економіка*. 2023. № 2 (94). С. 87–94. DOI: 10.37332/2309-1533.2023.2.11.
5. 26% опитаних підприємців допоміг перехід на податок в 2% // Опендатабот. 2 травня 2022. URL: <https://opendatobot.ua/analytics/war-taxes-3>.
6. Радіонов Ю. Д. Формування і виконання державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2023. № 53. С. 213–218. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-55>
7. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю., Лаптев В. І. Методичний підхід до ідентифікації проблем функціонування територіальних громад в умовах нестабільності. *Проблеми економіки*. 2022. № 1 (51). С. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-51-58>
8. Кириленко О. Фінансова самодостатність територіальних громад: сутність та умови забезпечення. *Світ фінансів*. 2023. № 4 (73). С. 68–80. DOI: 10.35774/SF2022.04.068
9. Шуст О. А., Варченко О. М., Крисанов Д. Ф., Герасименко І. О., Драган О. О., Ткаченко К. В. Фінансова спроможність територіальних громад України в умовах війни. *Економіка та управління АПК*. 2024. № 2. С. 6–30. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2024-193-2-6-30>
10. Nahaichuk V. Financial provision of united territorial communities. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. No. 2. P. 235–239. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-31>
11. Голинський Ю., Нурієва В. Фінансова спроможність громад під час повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-41>
12. Юшко С. В. Нова парадигма розподілу доходів бюджету як результат реалізації реформи децентралізації в Україні. *Фінанси України*. 2025. № 5. С. 23–42. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023>
13. Тис М. С. Бюджетна складова фінансової безпеки регіону та її оцінювання в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 49–56. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-49-56>
14. Крупка М., Замасло О., Петик М., Дюг І. Фінансова стійкість місцевих бюджетів України в контексті фінансової інклюзії та повоєнного відновлення економіки. *Світ фінансів*. 2025. № 3 (84). С. 8–23. DOI: 10.35774/SF2025.03.008
15. Кужда Т., Луциків І., Галушак О. Дослідження стану виконання місцевих бюджетів України в період воєнного часу. *Галицький економічний вісник*. 2024. Т. 86. № 1. С. 178–186. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.178
16. Фурик І. І. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів України в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2024. № 1 (63). С. 143–148. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).143-148](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).143-148)
17. Коляда Т. А., Альохіна О. С. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України у воєнний час. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-08-03>
18. Марценюк, О. В., Гуменна, О. І., Деньдобра, Т. В. Перспективи зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-50>
19. Скрипник Г. О., Якименко В. П. Місцеві бюджети: сучасний стан та особливості формування. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-155>
20. Західна О. Р., Бундз Н. Б. Аналіз дохідної частини місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 12 (112). С. 84–91. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-16>
21. Юрчишена Л., Цимбалюк К. Оцінка впливу майнових податків на доходи місцевих бюджетів України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-117>
22. Державний веб-портал бюджету для громадян OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua/analytics/incomes>
23. Що з економікою регіонів з підвищеними воєнними ризиками? // Центр економічної стратегії. 28 жовтня 2024. URL: <https://ces.org.ua/state-of-the-ukrainian-regions/>
24. Рішення 29 сесії Харківської міської ради Харківської області 8 скликання від 19.08.2024 № 633/24. URL: <https://doc.city.kharkiv.ua/uk/profile/document/view/id/714914>
25. Міська рада пролонгувала податкові пільги для харків'ян. 19 грудня 2025 р. URL: <https://www.city.kharkiv.ua/uk/news/-58566.html>
26. Сішук М. П. Податкові надходження в системі доходів бюджетів територіальних громад України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2025. URL: https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/sishchuk/disertatsia.pdf

REFERENCES

- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2022). Zmina obshahu valovoho vnutrishnoho produktu za 2022 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/vvp/ind_vvp/ivvp_22_ue.xls
- Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian OpenBudget. <https://openbudget.gov.ua/analytics/incomes>
- Diia.Biznes. (2022). Stan ta potreby biznesu v umovakh viiny: rezultaty opytuvannia u veresni 2022 roku // Diia.Biznes. <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-opytuvannia-u-veresni>
- Furyk I. I. (2024). Osoblyvosti formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhethiv Ukrainy v umovakh viiny. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, 1 (63), 143–148. [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).143-148](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).143-148)
- Holynskiy Yu. & Nuriyeva V. (2023). Finansova spromozhnist hromad pid chas povnomasshtabnoi viiny. *Ekonomika ta suspilstvo*, 55. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-41>
- Iefimova G. & Pavlova M. (2023). Territorial communities under martial law: economic resistance to strengthen the independence of Ukraine. *Modeling the development of the economic systems*, 3, 177–185. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-24>
- Ivanov Yu. B., Ivanova O. Yu. & Laptiev V. I. (2022). Metodychnyi pidkhid do identyfikatsii problem funktsionuvannia terytorialnykh hromad v umovakh nestabilnosti. *Problemy ekonomiky*, 1 (51), 51–58. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-51-58>

Kharkivska miska rada. (2024, August 19). Rishennia 29 sesii Kharkivskoi miskoi rady Kharkivskoi oblasti 8 sklykannia vid 19.08.2024 № 633/24. <https://doc.city.kharkiv.ua/uk/profile/document/view/id/714914>

Koliada T. A. & Alokhiina O. S. (2024). Osoblyvosti zabezpechennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad Ukrainy u voiennyi chas. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 13. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-08-03>

Krupka M., Zamaslo O., Petyk M. & Diuh I. (2025). Finansova stiikist mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v konteksti finansovoi inkluzii ta povoiennoho vidnovlennia ekonomiky. *Svit finansiv*, 3 (84), 8–23. <https://doi.org/10.35774/SF2025.03.008>

Kuzhda T., Lutsykyv I. & Halushchak O. (2024). Doslidzhenia stanu vykonannia mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v period voiennoho chasu. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 1(86), 178–186. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.178

Kyrylenko O. (2023). Finansova samodostatnist terytorialnykh hromad: sutnist ta umovy zabezpechennia. *Svit finansiv*, 4 (73), 68–80. <https://doi.org/10.35774/SF2022.04.068>

Martseniuk O. V., Humenna O. I. & Dendobra T. V. (2023). Perspektyvy zmitsnennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii. *Ekonomika ta suspilstvo*, 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-50>

Miska rada prolonhuvala podatkovii pilhy dlia kharkivian (2025, December 19). <https://www.city.kharkiv.ua/uk/news/-58566.html>

Nahaichuk V. (2024). Financial provision of united territorial communities. *Modeling the development of the economic systems*, 2, 235–239. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-31>

Opendatabot. (2022, May 2). 26% opytanykh pidpriyemstiv dopomih perekhid na podatok v 2% // Opendatabot. <https://opendatabot.ua/analytics/war-taxes-3>

Radionov Yu. D. (2023). Formuvannia i vykonannia derzhavnogo ta mistsevykh biudzhetyv v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*, 53, 213–218. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-55>

Shust O. A., Varchenko O. M., Krysanov D. F., Herasymenko I. O., Drahan O. O. & Tkachenko K. V. (2024). Finansova spromozhnist

terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh viiny. *Ekonomika ta upravlinnia APK*, 2, 6–30. <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2024-193-2-6-30>

Sishchuk M. P. (2025). *Podatkovi nadkhozhenia v systemi dokhodiv biudzhetyv terytorialnykh hromad Ukrainy*. Ternopil. https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/sishchuk/disertatsia.pdf

Skrypnik H. O. & Yakymenko V. P. (2024). Mistsevi biudzhety: suchasnyi stan ta osoblyvosti formuvannia. *Ekonomika ta suspilstvo*, 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-155>

Tsentr ekonomichnoi stratehii. (2024, October 28). Shcho z ekonomikoiu rehioniv z pidvyschenymy voiennymy ryzykamy? // Tsentr ekonomichnoi stratehii. <https://ces.org.ua/state-of-the-ukrainian-regions/>

Tys M. S. (2024). Biudzhethna skladova finansovoi bezpeky rehionu ta yii otsiniuvannia v umovakh viiny. *Biznes Inform*, 3, 49–56. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-49-56>

Vatamaniuk-Zelinska U. Z. & Ivankiv V. O. (2023). Formuvannia dokhidnoi chastyny mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Innovatsiina ekonomika*, 2 (94), 87–94. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.11>

Yurchyshena L. & Tsybaliuk K. (2023). Otsinka vplyvu mainovykh podatkov na dokhody mistsevykh biudzhetyv Ukrainy. *Ekonomika ta suspilstvo*, 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-117>

Yushko S. V. (2025). Nova paradyhma rozpodilu dokhodiv biudzhetu yak rezultat realizatsii reformy detsentralizatsii v Ukraini. *Finansy Ukrainy*, 5, 23–42. <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023>

Zakhidna O. R. & Bundz N. B. (2022). Analiz dokhidnoi chastyny mistsevykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Molodyi vchenyi*, 12 (112), 84–91. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-16>

Стаття надійшла до редакції 20.11.2025 р.

Статтю прийнято до публікації 07.12.2025 р.

Оприлюднено 01.02.2026 р.